

Páll Gíslason
Kt. 180253 7699
Bollagörðum 6,
170 Seltjarnarnesi.

Samstarfsnefnd um stofnun
Miðhálandisþjóðgarðs
Umhverfisráðuneytinu,
Skuggasundi 3,
Reykjavík.

Efni: Umsögn um „*skilgreiningu marka þjóðgarðsins, áherslur um skiptingu landsvæða í verndarflokka, umfjöllun um aðkomuleiðir og þjónustumiðstöðvar.*”

Með þessu bréfi vill undirritaður nýta sér rétt til að gefa umsögn um ofangreint skjal, sem kynnt er á Samráðsgátt stjórnvalda „[https://samradsgatt.island.is/oll-mal/\\$Cases/Details/?id=1394](https://samradsgatt.island.is/oll-mal/$Cases/Details/?id=1394)”, merkt: Mál nr. S-135/2019 Birt: 22.05.2019.

Undirritaður fagnar sem allir aðrir að viðleitni sé uppi af hálfu stjórnvalda til að vernda sérstöðu miðhálandisins. Á svæðinu er minn vinnustaður og því leyfi ég mér að hafa skoðun á fyrirætlunum í þjóðgarðsvæðingu svæðisins.

Við lestur áðurnefnds skjals þá verð ég að viðurkenna að mér finnst almennt að benda verði á eftirfarandi á atriði sem valda því að ég skil ekki alveg hvert markmið þessarar vinnu er. Í mínu daglega lífi á þessu svæði sé ég vandamál er tengjast skemmdum kringum umferðarmannvirki vegna vatnavaxta, vaxandi ásókn ferðamanna og vandamál vegna aukins þrýstings frá ferðamönnum að fara sem víðast, sem allt veldur álagi á náttúru. Á sama tíma er almennt í samfélaginu fjallað um nauðsyn orkuskipta og sjálfbærni til þess að hægt sé að tala um raunverulega verndun svæðisins.

Ég tel að samþætting þessara raunstærða komi mjög takmarkað fram í skjali nefndarinnar eða í starfi hennar til þessa, en þar má hins vegar skýrt lesa sýn sem miðar við mjög valkvæða verndun þar sem hvorki er fjallað um algera verndun og jafnvel lokun dýrmætra svæða né að skilgreindir séu nýtingarvalkostir landsvæða og þessir kostir metnir á faglegan hátt þannig að almenningur geti skilið innihald, umfang og afleiðingar þeirra tillagna sem lagðar eru fram.

Fjallað er um verndun en ekki nýtingu, slík umfjöllun er þá væntanleg síðar. Sömuleiðis hef ég hvergi séð að fjallað sé á efnislegan og óhlutdrægan hátt um mismunandi nýtingarleiðir svæðisins, framlag þessara nýtingarleiða til sjálfbærni íslensks samfélags og framtíðarsýn varðandi það hvernig stýra má nýtingu svæðisins með tilliti til annarra áforma stjórnvalda. Hér má nefna atriði eins og:

- Staðbundna verndun landsvæða eða landslagsheilda með því að takmarka alla umferð þar, líkt og t.d. er gert í Surtsey, svæðið væri þá eins og safnstykki fyrir komandi kynslóðir án slóða, eða annarra ummerkja umferðar.
- Nýtingu landsvæða til að styðja við eða tengjast orkuskiptum í sinni víðustu mynd.
- Almennt hvernig íslenskt samfélag getur nýtt auðlindir á miðhálandinu til að uppfylla sjálfbærnimarkið nútímans.

Af skjalinu má ráða þann ásetning að stöðva verði alla viðbótarframleiðslu raforku á svæðinu, jafnframt því sem stiklað er kringum það hvort og þá hvernig hægt sé að laga skilgreiningu þekktra verndarflokkunaraðferða að þeirri nýtingu sem er á svæðinu í dag. Hvergi er hins vegar vitnað í samþættingu við önnur áform stjórnvalda, hvorki Rammaáætlun, átak í Loftslagsmálum og þýðingu orkuauðlinda svæðisins í þessu samhengi svo dæmi séu tekin.

Á blaðsíðu 12 er reifað hvernig réttlæta flokkun svæða sem í dag eru nýtt til raforkuframleiðslu, sú umfjöllun er bæði takmörkuð og villandi þar sem hvorki er fjallað um nýtingu raforkunnar út frá þeim vörum sem framleiddar eru né jákvæðum áhrifum á kolefnisfótspor heimsins, sem er mikilvægt þar sem kolefnismengun er hnattrænt en ekki staðbundið vandamál.

Hvað fyrri liðinn varðar þá er hægt að benda á hlutverk áls á umbúðamarkaðnum, þar sem það efni er hvað endurnýtanlegast þeirra efna sem eru nýtt í t.d. drykkjarvöruumbúðir nú um stundir, en í því samhengi má benda á að stór hluti þeirra orkuauðlinda sem nýttar eru á miðhálandinu eru einmitt nýttar til að framleiða ál.

Það vekur sömuleiðis til umhugsunar að vitnað er í erlendar skilgreiningar um þjóðgarða og þær nýttar meðal annars til að stikla í kringum hugmyndir um aðlögun okkar að þessum verndarflokkum. Þessar skilgreiningar og aðferðafræðin sem á þeim byggir eru sumar fyrir þann tíma þegar samfélagið hafði þann skilning á afleiðingum loftslagsbreytinga sem það hefur í dag. Þannig má leiða að því líkum að flokkun svæða eins og hún er kynnt í skjalinu byggir á hugmyndafræði sem hugsanlega hentar ekki við þær aðstæður sem eru til staðar á miðhálandinu þar sem helstu sjálfbærni orkuauðlindir landsins eru, auðlindir sem geta verið afgerandi varðandi sjálfbærni íslensks samfélags til lengri tíma.

Þannig telur undirritaður einsýnt að áður en að hægt er að fjalla um þá flokkun landsvæðisins í nýtingarflokka sem lagt er upp með, að skilgreindar verði sviðsmyndir varðandi eðli og ávinning þeirra nýtingarmöguleika sem taldir eru upp á blaðsíðu 9 í skjalinu, kostir og gallar þessara sviðsmynda metnir með tilliti til efnahags, sjálfbærni og loftslagsáhrifa.

Það verður að teljast óábyrgt að fara fram með þeim hætti sem lýst er almennt í skjalinu án þess að slík umfjöllun fari fram og niðurstöður kynntar almenningi, t.d. með svipuðu ferli og tíðkast varðandi mat á umhverfisáhrifum framkvæmda.

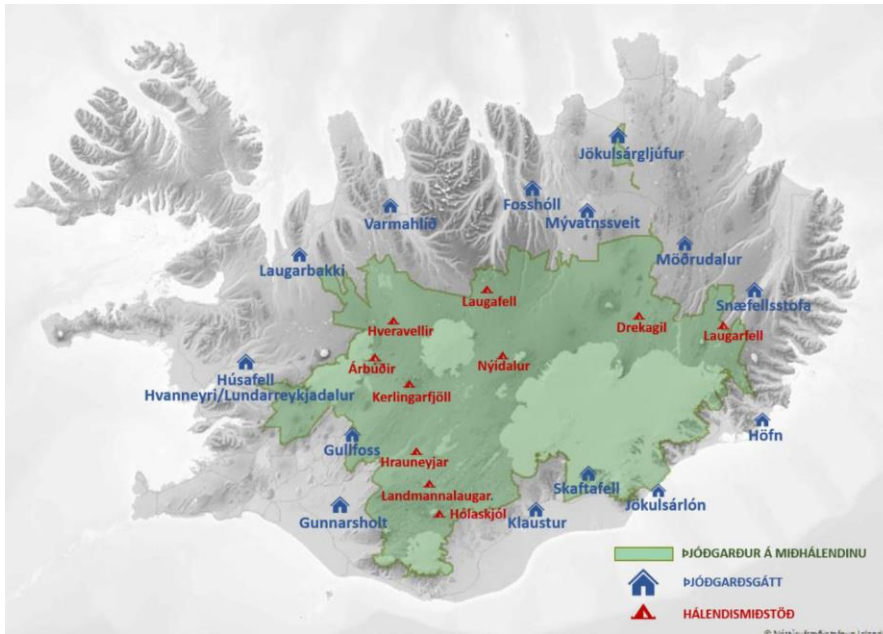
Er nefndin hér með hvött til þess að staldra við og íhuga ofangreint, sem og nýleg ummæli orkumálastjóra varðandi ábyrgð samtímans gagnvart komandi kynslóðum.

Á blaðsíðu 15 er fjallað um þjónustumiðstöðvar og þar kemur fram að nefndin telji skynsamlegt að „skipta slíkum miðstöðvum í mismunandi stig“. Í augum ábyrgðarmanns á rekstri einnar slíkrar þjónustumiðstöðvar er þessi umfjöllun framandi. Sannleikurinn er sá að á hálandinu eru í dag nokkrar þjónustumiðstöðvar á svæðum sem eru annað hvort skilgreind sem hálandismiðstöðvar eða skálasvæði, en á þessum svæðum fer fram starfsemi sem nær yfir flest þau atriði sem talin eru upp í stigum 2 og 3 og ég held að þeir sem viðkomandi starfsemi reka, telji upptalin atriði á töflu eða mynd á bls. 16, eðlilega þætti í sinni starfsemi, svo sem að leggja gestum til snyrtiaðstöðu, veita þeim upplýsingar, sinna öryggismálum eftir því sem við á og beita sér fyrir verndun umhverfis og náttúru.

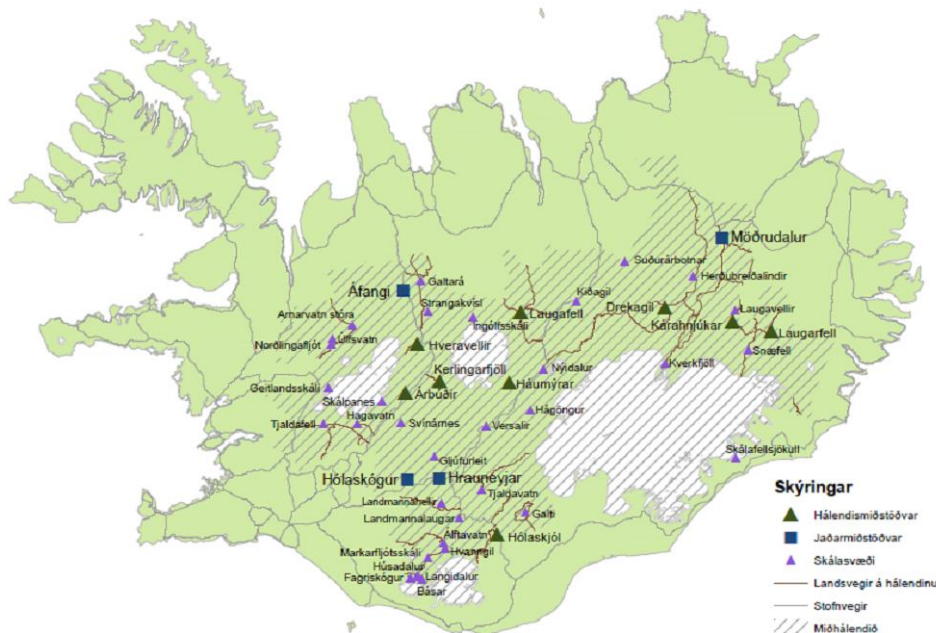
Það sem vekur athygli er að í stigi 3, sem væntanlega er hugsað sem mikilvægast, er ekki miðað við að náttúruvernd sé einn rekstrarþátta. Sömuleiðis er ekki fjallað um gistipjónustu, en benda má á að ferðamenn sem dvelja lengur en eina nótt í hverjum náttstað eru jafnan ákjósanlegustu

ferðamennirnir, oft með lægra kolefnisfótspor. Í því samhengi vill undirritaður benda á samstarf Fannborgar í Kerlingarfjöllum við ferðaskrifstofuna Wikinger Reisen, sem býður vikuferðir til Íslands þar sem dvalið er í Hálandsmiðstöðinni í Kerlingarfjöllum í 6 af 7 nóttum sem viðkomandi ferðamenn dvelja á landinu.

Á korti á bls 17 eru hálandsmiðstöðvar sýndar og staðsettar:

Athygli vekur að sú upptalning stemmir ekki við skilgreiningu í Landsskipulagsstefnu, sbr. mynd á að neðan, spurt er hverju það sætir.

Í þessari umsögn er lögð áhersla á samþættingu við gildandi samþykktir yfirvalda, hvort sem um er að ræða stefnumarkandi gögn, lög eða annað og þar sem vikið er frá slíku, þá liggi fyrir greining á umfangi frávika og afleiðingar metnar á faglegan hátt.

Það er von undirritaðs að umsögn þessi sé hjálpleg og nýtist í starfi nefndarinnar.

Virðingarfyllt,

Páll Gíslason

Páll Gíslason